

مشاهدات درمانگاهی در باب دمل‌های بوسیناتو و گزپلر حوادث دندان عقل

نکارش

دکتر محمود سیاسی

استاد بیماریهای دندان - رئیس بخش جراحی دندان

پزشکان و متخصصین فن دندان پزشکی سابقاً از سوانح دندان عقل بیخبر بودند. با وجود این پلین و ابن سینا و وصال و اوربن همار و هیدنریش و ژوردن و تواراک و بروکا و ماریتو و رکلوز و متی و ردیه و روزنتال و برشه و فارژن خایل و فروروپ استرلینگ در مشاهدات کالبدشناسی و مولد بیماری از آن ذکر کرده‌اند و مخصوصاً فرمهای عفونی و مکانیکی و پوششی برای ایجاد عوارض ذکر نموده‌اند. هیدنریش و بروکا و ماریتو و رکلوز عقیده دارند که کلفتی و مقاومت لثه در ناحیه دندان عقل و کم بودن جابجایی دومین آسیای بزرگ و شاخه بالا رو آرواره پائین مانع بیرون آمدن دندان عقل شده در نتیجه باعث حوادثی میگردد البته نمیشود. بفرضهای مکانیکی اکتفا کرد بلکه میتوان گفت که موانع مکانیکی همواره زمینه را آماده میسازد. متی عقیده دارد که بقایای پوشش پازادانتر که دور همه دندانها وجود دارد در موقع بیرون آمدن دندان عقل تحریک شده و عفونی میشود و در نتیجه باعث چرک آمدن شده و حوادثی ایجاد مینماید و ای نمیتوان این عقیده را سند قرار داد چون بقایای پوشش پازادانتر فقط مخصوص بدندان عقل نیست و همانطوریکه گفته شد برای همه دندانها وجود دارد. بعقیده رویه و بعضی از دانشمندان کنونی حوادث و سوانح دندان عقل مربوط بعفونت حقیقی موضعی (گند موضعی) میباشد یعنی در موقعیکه دندان عقل مخاط لثه را سوراخ میکند حاصل میشود و کوسپیدهای دندان عقل در موقع فشار به مخاط لثه مابین گوشت دندان و دندان عقل حفرهای درست میکنند یا کوسپیدهای دندان مقابل لثه را سوراخ میکند و بمحض اینکه دندان عقل مخاط را سوراخ کرد میکربها در آن جمع شده باسانی میتوانند نمو کنند و در نتیجه تولید گندهای مختلفی نماید

حفره مزبور را حفره دور تاجی (کاویته پریکورونر) و مخاط روی دندان عقل را سرپوش مخاطی نامند. بعقیده امبردان عفونت ممکن است از راه خون بر جوانه دندان بنشینند مانند پیدایش آماس مغز استخوان جوانان از راه عفونت خون. کاپدپون بسال ۱۹۱۰ اثر بعضی شرایط کالبد شناسی کیسه دندانی را ذکر کرد. بعقیده او حوادث در نتیجه عفونت پیدامیشود بنابراین چون حوادث دندان عقل را عفونت کیسه دور تاج دندان ایجاد مینماید موضوع سخن ما بیشتر عوارض مخاطی است که با اسم پریکورونر ناریت نامیده میشود عوارض مختلفی در دنبال تورم کیسه دور تاج دندان ایجاد میشود که بآنها اشاره خواهم شد در ضمن شرح يك دمل بوسینا تو ما کز یار را که خیلی نادر و هفته قبل در بخش جراحی دندان دانشکده مشاهده نمودم شرح میدهم اگر در بیرون آمدن دندان عقل دقت نمائیم که در مجاور آسیای دوم کوسپیدهای آن قسمتی از کیسه دندان را پاره نموده. و این محیط چون پراز میکروب و عفونی میباشد میکربها داخل حفره دور تاج دندان میشوند اگر این حفره دوباره بسته شود میکربهای عفونی در داخل این حفره بسته محفوظ خواهند ماند شدت آنها زیاد و گاهی به بافت استخوانی میرسد و گاهی دندان عقل در درون آرواره نهفته است و این در نتیجه انحراف دندان است در این حال اثرات تحریک کننده عوارض مخاطی عضلانی و استخوانی و عصبی ایجاد میکند بعداً کوسپیدهای دندان بیرون آمده تاج دندان در يك محیط عفونی مانده و حوادث آماس در مخاط ایجاد میکند. ابتدائیهای که در روی دندان عقل است ورم کرده قرمز میشود و تولید تورم ساده لثه مینماید و بعد لثه دندان عقل (سرپوش مخاطی) زخم شده بکمترین تماس از آن خون جاری میشود و قطعه قطعه بنظر میاید و تولید تورم قرصهای لثه مینماید. لثه در اینجا جدا شده و خردههای غذائی بز بر سرپوش مخاطی راه می یابد میکربها بافت زیر سرپوش مخاطی را عفونی کرده پوسیدگی دندان و ورم استخوان درست میکنند. ضایعات آماس لثه دندان عقل به لثه های اطراف سرایت کرده و گاهی سرایتش به مخاط دهان و حلق محدود میشود و تولید استوماتیت و آماس با دامکها میشود دندان منحرف شده زبان و گونه را زخم میکند بر حسب اینکه دندان بداخل یا خارج متمایل باشد این زخمها روی پایه سخت و خیز دار قرار گرفته اند و اغلب

با آماس دژپیه زیر آرواره همراه است و ممکن است به فلگمون غدد تبدیل شود خلاصه میتوان گفت تورم لثه روی دندان عقل از آماس ساده شروع شده و بعد چرکین میشود. قفل شدن دهان و آماس دژپیه زیر زاویه فك هویدامیگردهد. عوارض مخاطی و غددی و استخوانی و سیاهرگی و عصبی و یاخته‌ای و عوارض عمومی همواره با پریکور و ناریت وجود دارد. چون مشاهدات مابیشتر در این مقاله بر روی عوارض یاخته‌ای است باین منظور فلگمون های محدود و منتشر فلگمون های دور اوزدای و فلگمونهای دور فك پائین و همچنین فلگمون های كف حفره دهان (انثرین دولودویك) را نام میبریم همچنین دمل های بوسیناتوما کزیلار را.

در خارج و سمت جلو مجموعه چرکین که از کیسه دور تاج دندان عقل شروع شده ممکن است دمل مهاجری درست کند که بآن دمل بوسیناتوما کزیلار گویند و این دمل اولین مرتبه بوسیله شمیره و ابرو و نعل شناخته شد بهمین مناسبت آنرا آبسه بوسیناتوما کزیلار شمیره و ابرو و نعل نامند. مجموعه چرکین در ناحیه دندان عقل بطور آسانی از کنار استخوان آمده و بطرف جلو میرود و در زیر عضله بوسیناتور رفته و در نسج یاخته‌ای زیر پوشی در ارتفاع دندان کرسی های کوچک جمع میشود.

علائم فیزیکی این دمل تورم کم و بیش است که قرمزی و تموج آن بیشتر در نزدیک دندانهای کرسی کوچک پائین است که نه فقط در پوست هویدا است بلکه در مخاط قدامی هم میتوان آنرا ادراك کرد ترسموس وجود دارد ولی ترسموس در اینجا کمتر است تا در حوادث استخوانی دندان عقل. نمو این دمل آهسته بوده و درد آن کم است و اگر آنرا بحال خود بگذاریم در روی مخاط یا پوست سر باز میکند فشار در روی این دمل چرکی از نزدیک سر پوش مخاطی دندان عقل خارج میکنند و بما میفهماند که این دمل در نتیجه حوادث و سوانح دندان عقل بوجود آمده است. در مدت ۱۷ سال که اینجانب بخش جراحی دندان دانشکده پزشکی و دندان پزشکی را اداره میکنم برای اولین دفعه این نوع دمل را (دمل بوسیناتوما کزیلار) نزد بیماری مشاهده نمودم بزرگی این دمل با اندازه يك گردو کاملاً محدود و بعلاوه علائم فوق الذکر نزد این بیمار ترسموس شدید بود و دهان کاملاً بسته شده بود چون عفونت بعضله های چونند رسیده

و سبب انقباض و بعداً ترسموس را ایجاد نموده بود تورم لثه باقرحه همراه بود و استوماتیت
 اول سرومامبرانوز ایجاد شده بود. درد خیلی تند و حادی دیده میشد درجه حرارت به ۳۹
 رسیده دژیه هامتورم بودند پیشاب کم، نبض ضعیف، و خیز و اسهال و تنگی نفس مشاهده
 میشد سن بیمار ۲۱ و بطوریکه خود او اظهار میکرد از یکماه پیش در آخر فک پائین
 تورم و ناراحتی حس میکرد و بعداً دهان بتدریج بسته شده و این دمل کم کم بزرگ
 شده و بزرگی که قبلاً گفته شد در آمده بود. رادیوگرافی از دندان شش این دندان عقل
 کمی نهفته و کمی مایل و تاج آن بطرف دندان کرسی دوم بود و مکان کافی برای
 بیرون آمدن نداشت چون کشیدن دندان عقل در این مورد لازم بود و با ترسموس نمیشد
 دندان را بدر آورد ناچار دو میلیون واحد پنی سیلین و ۳۰ گرام سولفامید با شست و شو
 های ضد عفونی دهانی و غرغره های ضد تورم دستور داده شد ولی نتیجه ای برای از بین بردن
 ترسموس داده نشد ناچار دمل را با بیستوری بوسیله برش خارج دهانی در داخل دمل باز
 نمودیم مقدار زیاد چرک و سروزیتة خارج شد و پس از دو روز دهان کاملاً باز و دندان
 عقل کشیده شد و عوارض دیگر پس از مالش داروهای ضد عفونی و مکیدن قرص های
 استوارسل از بین رفت و دمل هم کاملاً بهبود پیدا کرد. حالت عمومی بیمار هم اکنون
 کاملاً رضایت بخش است.